

A P O L O G I A
IOANNIS GENESII
SEPVLVEDAE
PRO LIBRO
DE IVSTIS BELLI CAVSIS

AD *amplissimum, & doctissimum*
præsulem .D. ANTONIVM
RAMIRVM Episcopum
Segouensem.

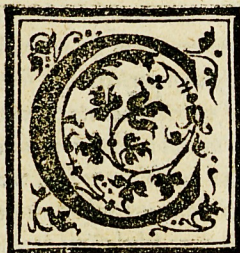
ANT. AVGVSTINVS IO. GENESIO
SEPVLEDÆ .S.

VMMAM illius quæstio-
nis de bello Indico, quæ a te
in libro de iustis belli causis
pluribus uerbis perdocte
perq; eleganter disputatur,
cū optimo antistite Philippo
Archinto Pontificis Maxi-
mi Vicario, & cum reli-
giosiss. Viro Eegidio Foscarario Sacri Palatij Magis-
tro, atq; alyis grauissimis & doctissimis theologis ac
iure cōsultis cōmunicauī, sic enim mihi per litteras mā-
daueras. Omnes singularē in omni genere litterarum
eruditionem & acere ingenium tuum semper admirati
sumus, atq; coluimus. Hæc etiam nobis quæstio digna
uisa est, quæ in omniū hominum teatro tractaretur.
Res enim maxima est, & ad plurimos homines nostræ
natiōis ac gētis pertinet, neq; est a republica Christia-
na aliena. Itaq; libellum ipsum pluribus exemplis de-
scribi ediq; permisimus, te fortasse nō inuito. qui quāuis
hæc non eo animo scripseris, ut in uulgus manarent,
tamen comprimī ea abste & abscondi oportuerat; si nō
te digna euolutura fuisse putaueras. Tu nos ama, &
vale. ROMA Kal. April.

14896 (2)
Q 1468150x

APÓLOGIA IOANNIS GENESII
SEPVLVEDAE PRO LIBRO DE
IUSTIS BELLICAVSIS
AD amplissimum, & doctissimum præfulem .D.
ANTONIUM RAMIRVM
Episcopum Segouiensem.

COMMENTATIONEM tuam
Præful amplissime, quam de
bello barbarico aduersus meū
de iustis belli causis libellum
elucubrasti, & mihi misisti
cordubæ acceptam non sine
quadã cōsiliij tui demiratiōe
perlegi. Mirabar enim,
quæ te causa impulisset, vt elucubrato libello meã hu-
ius generis sententiam, oppugnare animum induceres,
hominis primū tui, tuarumq; virtutum, & dignitatis
studiosi, & cupidi, deindæ publicam, & honestissimam,
nostræ nationis & principis, cui tu plurima debes, cau-
sã aduersus quorūdam pertinaciã apertissimis, & gra-
uissimis diuinarum scripturarum, & sacrorū doctōrū
testimonijs, & firmissimo rationū præsidio, & eccles-
siæ auctoritate defendētis. Nam te virum prudētem &
antistitem grauissimum ambitioni seruisse, vt ingenium
tam alieno loco, & doctrinã ostētares adduci nō pote-
ram. Præsertim cū parum, aut nihil de tuo afferas, sed
pleraq; omnia aliena, nec satis tua singulari eruditione
digna, & ab his sūpta, qui calumnijs, & strophis, parū

vel prudenter, uel modeste, ne quid grauius dicā, in mea
sententia honestissimam. R. Publicæ, ac Regum nostrorum
causam oppugnant. Sed cum omnia sollicito animo
& uaga cogitatione perlustrassem, in eam potissimum
opinionē adductus sum, ut te uirum optimum, & per-
humanum, nihil aliud secutū fuisse, quā officii existi-
marē, & libello, quo rationum, quibus maxime nitun-
tur aduersarij, momenta complexus es conficiendo, ad-
meq; mittēdo, id egisse, ut uel me errantem, & rationi-
bus cōdētem, in uia reduceres, aut si persisterē in sen-
tentia, quomodo obiecta diluerē, me respondente planius
intelligeres. Faciā igitur quod tacitus iubes, immo uero
plusq̄ iubes, proponam enim non tua solum argumenta
sed etiā omnia, quæ mihi uel cōpluti, uel Salamanticæ
fuerunt obiecta, & interiectis more scholastico mearū
rationum fundamentis, & confirmationibus, ad singula
respondebo, refellamq; calumnias non tuas (nouī enim
animi tui candorem, ac simplicitatem) sed quorūdā, am-
bitione, aut etiam grauioribus animi morbis laborantiū
hominum, quos certum habeo, omni ope elaborasse, quo
te, ut multos alios eisdem præstigijs ludificarentur. Sed
primum omnium deponenda tibi est falsa persuasio, si
forte putas Salmanticēse aut Complutensem academiā
cōtra meū libellū iudicasse, non enim uniuersitatis illud
iudiciū fuit sed paucorū corruptorū hominū artificiū,
non cōmunis sententia, sed duorum aut trium utrobq;
præstigiæ quorū cæteri auctoritatem propter doctrinæ
maiorē opinionem suo iudicio prætulerūt. Sic igitur
disputationem ordiris. Quæstio est, inquis, an liceat bello

indos prosequi auferendo ab eis dominia, possessionesq; ,
& bona temporalia, & occidēdo eos, si resistentiā ap=
posuerint, ut sic spoliati, & subiecti facilius per prædi=
catores suadeatur eis fides. Quæstionē autē, ut de mea
sententia differatur, ad hunc modū proponere quid ali=
ud est, quā in limine ut aiunt offendere? & ipso statim
disputationis principio artes eorum proderē, unde ista
sumpsisti? Qui cæterarū machinationum, quibus meū
librum oppugnant, infirmitati diffidētes præsidium pe=
tunt a falsis criminibus, & quas iniurias, & impia la=
trocinia acerrime meus libellus infectatur, harum me
patrocinium suscepisse mentiuntur, ut mihi faciāt in=
uidiam, sibi uerō concilient fauorē popularem, nisi for=
te meum librum uel non legerunt, uel lectum propter
characteris paulo cultioris insolentiam nō intellexerūt.
Quod multis accidisse sēsi ex his, quorum suffragio res
permissa est, ut scias ipsū a plerisq; indicta causa fuisse
damnatū, iure diuino & naturali repugnante. Ego igitur
ne te mea sententia, de qua quærendū est lateat, hos
barbares non possessionibus & facultatibus spoliandos
esse dico, nec in seruitutē redigendos, sed Christianorū
imperio subijciendos, ne fidem, aut eius propagationem
impediāt, prædicatoribus obsistēdo, & deum per idololatriam
blasphemando, & ob alias ipsorum utilitates.
Alier igitur quæstio proponēda est in hunc modum.
Quæritur, utrū barbari, quos Indos uocamus Christiano=
norum Hispanorum imperio iure subijciantur, ut bar=
baris moribus, & cultu idolorum ac impijs ritibus su=
blatis ad accipiendam Christianam religionem ipsorum

animi præparētur, qui negāt his rationibus ducūtur.
Primū ita differunt bellum, quo isti barbari in Christianorum ditionem rediguntur non est iustum, non igitur iure debellantur. Illud probatur: iusta bella definiri solent (vt inquit Augustinus .23. q. 2. c. dominus) quæ ulciscūtur iniurias, isti autē barbari nulla iniuria Christianos affecerūt, nō igitur iure his bellū infertur.

Secundo bellum, quod ad tradendā religionem pertinet nō potest esse iustum, religionis igitur prætextu bellum barbaris iuste inferri non potest, Namq; ad fidem neminem esse cogendum testis est Augustinus in epistola Petiliani, & habetur .23. q. 5. ad fidem, & concilij Toletani. 4. decretum est ad credēdum nemini esse vim faciendam, de quo est in c. de iudæis. disti. 45. & .c. maiores de bapt. & eius effectu. Idem testatur Grego. in epistola ad Pascas. de qua est in eadem dist. c. qui Syncera.

Tertio hoc bellum fit cōtra Christi & apostolorū exemplum qui persuasionibus tantū, nulla omnino vi adhibita religionem tradiderunt, nō igitur iuste infertur. Cū omnis Christi actio debeat esse nostra instructio auctore Paulo Rom. 15.

Quarto finis huic bello propositus .s. barbarorum conuersio ad fidem, alia ratione, & sine armis commodius obtineri posset. s. per Euāgely prædicationē missis Apostolis, seu prædicatoribus, ut in primitiua Ecclesia factū est, nō igitur est bellum inferēdū. Nam bellum necessitatis esse debet, id est cū nulla alia ratione belli finē pacēq; cōsequi datur vt testatur Augustin .23. q. 1. c. noli.

Quinto. Nulli genti bellum est inferendum, nisi antecedente monitione, & cognita pertinacia, nam obtemperantibus iniustissime uis adhibetur. Quauis igitur idolorum cultum deponere, & prædicatores admittere nolentibus, iure possit bellum inferri, prius tamen ut hæc facerent, essent admonendi, ut non aliter, quàm spreta admonitione pertinacibus bellum inferretur. Hoc autem nunquam factum est ab Hispanis in hoc bello, nunquam igitur iuste hoc bellum intulerunt.

Sexto, fieri non potest, aut certe difficillimum est, ut bellum hoc sine peccatis, multisque malis geratur, ut res ipsa docuit, nunquam enim gestum est sine iniuria & maleficio magnisque incommodis, & iacturis barbarorum. Non est igitur gerendum ne spe quidem boni quamlibet magni, quod euenturum esse uideatur, non enim facienda mala sunt, ut eueniant bona auctore Paulo ad Ro. c. 3. Septimo, Non est iuris, aut potestatis Ecclesie siue Pontificis de infidelibus iudicare, Papa ergo nec per se, nec per alium potest infideles ad cuiuspiam legis obseruationem compellere. Non enim fuit talis potestas Apostolis concessa, ut Paulus testatur. I. cor. 5. dicens quid enim pertinet ad me de ijs qui foris sunt iudicare, ergo nec Ecclesie.

Contra hæc faciunt sanctorum patrum apertissima testimonia & Ecclesie decretum factum, atque declaratio.

Respondetur. optimo iure isti barbari a Christianis inditionem rediguntur.

Primum, quia sunt, aut erant certe, antequam in Christianorum ditionem uenirent, omnes moribus, plerique etiam

natura barbari, sine litteris, sine prudentia, & multis barbaricis uitijs cōtaminati, ut testatur hystoria generalis de ipsis scripta, & auctoritate Indici consilij probata lib. 3. c. 6. Barbari enim, ut ait Thomas, posit. primo lectione prima simpliciter nominantur, qui ratione deficiunt, uel propter regionem cœli, ex qua hebetes magna ex parte inueniuntur, uel propter aliquam malam consuetudinem, qua homines fiunt quasi brutales, huiusmodi autē gentes, iure naturæ, debent humanioribus, prudentioribus, & præstantioribus parere, ut melioribus moribus & institutis gubernentur, sed si admoniti imperiū recusent, possunt armis cogi & id bellum erit iustum iure naturæ, ut auctor est Aristo. primo Politicorum. c. 3. & 5. & Thomas ibidem, quo factum est, ut imperium Romanorum in alias gentes fuerit iustum & uoluntate dei quesitum, ut testatur Augustinus lib. 5. de ciuitate dei. c. 12. & deinde Romanis, inquit, concessit deus maximum & illustrissimū imperium ad domandum graua mala multarum gentium, qui Romani propter gloriam multa uitia comprimebant. i. uirtutes colebant. Ergo eadem potioreq; ratione Hispani possunt Indos in suam ditionem redigere. Hoc idē asserit sanctus Thomas de Reg. prin. lib. 3. c. 4. & deinde allegans Augustin.

Secundo isti barbari implicati erāt grauissimis peccatis contra legem naturæ, cuius ignoratio, nemini suffragatur, propter quæ deus deleuit gentes peccatrices, quæ terram promissionis incolebant, cuncti. n. idolorum cultores erāt & pleriq; omnes immolabāt uictimas huma-

nas. Nam quod deus nō occulto iudicio, sed propter huiusmodi idololatriam deleuerit eas gētes, testatur scriptura diuina non obscure sed uerbis apertissimis. Sic enim scriptum est in deut. c. 9. ne dicas, cum deleuerit eos dominus in conspectu tuo, propter iustitiam meam introduxit me deus, ut possiderem terrā hāc, cum propter impietates suas istæ deletæ sint nationes, & c. 12. omnes abominationes, quas auersatur dominus fecerūt dijs suis, offerentes filios & filias, & comburentes igni & c. 18. explicans scriptura impietates propter quas deletæ sunt gētes: sic ait. Quando ingressus fueris terram, quam dominus deus tuus dabit tibi, caue ne imitari uelis abominationes illarum gentium, nec inueniatur in te, qui lustret filiū suum, aut filiam ducens per ignem, aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atq; auzuria, nec sit maleficus, nec incātator, nec qui Pythones consulat, nec diuinus & quærat a mortuis ueritatem, omnia enim hæc abominatur dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. Quibus testimonijs aperte declaratur has gentes propter idolorum cultum, fuisse deletas. omnia enim peccata, quæ hic memorantur Theologorum consensu ad idolorum cultum referuntur, aut impiam superstitionem. Idem prope traditum est leuit. 18. & 20. & ps. 105. Item ob eadē peccata populum Israeliticum magna ex parte fuisse deletum, & in seruitutem & captiuitatem abstractum, testatum est eodem psalmo. Cōmixti sunt, inquit, inter gentes, & didicerunt opera eorum, immos lauerunt filios suos, & filias suas dæmonijs, & iratus

est furor dominus in populum suum, & tradidit eos
in manus gentium. Adiuuat quod est sapientiæ. 12. &
exod. 32. quibus rebus declaratur eis peccatis lex na-
turæ uiolari, cū ob eadē, utriq; fideles & infideles pu-
niti fuerint. Quare eisdem de rebus memorans Cypria-
nus in exhortatione ad martyrium addit, q̄ si āte aduē-
tum Christi circa deum colendum, & idola sp̄nenda
hæc præcepta seruata sunt, quanto magis post aduentū
Christi seruanda, quæ uerba habentur. 23. q. 5. c.
si audieris. Cui plane astipulatur Ambrosius ut est .
23. q. 5. c. remittuntur. His testimonijs cum idolo-
rum cultus modo per se, modo accedentibus humanarū
uictimarum sacrificijs, causa iusti belli ac internicionis
fuisse memoretur, aperte declaratur idololatria per se
satis magnā & iustā causam præbere fidelibus ad bel-
lū idololatriæ inferendum, ut Nicolao Lyrae uisum est.
Numerorū. c. 31. illud præcipue ex Deut. 12. citāti,
subuertite omnia loca in quibus gentes, quas possessuri
estis, coluerunt deos suos. Quod etiam Diui Thomæ do-
ctrina, & testimonio cōprobatur, qui cum secunda secū-
de. q. 10. ar. 8. scripisset, infideles posse bello a fide-
libus compelli, non ut credant sed ut fidem non impediāt,
blasphemijs, uel malis persuasionibus, aut persecutioni-
bus post hæc. q. 94. ar. 3. idololatria magnam blasphe-
miam contineri, & opere fidem impugnari testatur.
Quam doctrinam secutus Lyra, quo loco diximus, una
inquit iusti belli causa est, contra terram, in qua deus
per idololatriā blasphematur, itaq; Augustinus in Epi-
stola. 50. quæ est ad Bonif. docēs pios reges seruire deo

idolorum cultum oppugnando sic (inquit) Ezechias ser-
uivit domino lucos & tēpla idolorum, & excelsa quæ
contra præceptum dei fuerant constructa destruēdo. 4.
Reg. . 18. & Iosias eadem faciendo. 4. Reg. 23. sicut
Rex Niniuitarum ad placandum dominum vniuersam
ciuitatem compellēdo . Ios. 3. sicut seruivit Darius idos-
lum frāgendum in potestātē Danieli dando Daniel. 14
sicut seruivit Nabuchodonosor & c. Nā quod Caieta-
nus infideles negat iure posse a christianis ob infidelita-
tem, debellari, intelligendum est ob solam infidelitatem,
puniendi gratia, non autem si fuerint simul idolorum
cultores, aut alia ratione non seruent legem naturæ.
Item alia ratione probatur concessum esse Christianis
bello persequi idolorum cultores auctoritate publica, &
pontificia. Christo enim secundum humanitatem data
est omnis potestas in cælo & in terra. Vt est Mathæi
ultimo. hanc autem potestatem Christus Petro vicario
suo & successoribus cōmunicauit, ut docet Thomas de
Reg. Prin. lib. 3. c. 10. & . 12. quæ potestas & si pro-
prie uersatur in ijs quæ pertinet ad salutem animæ &
bonis spiritualibus tamen a temporalibus quatenus or-
dinātur ad spiritualia non excluditur. vt est in eodem
libro .c. 13. Habet igitur Papa potestatem ubiq; gen-
tium, non solum ad prædicandum euangelium, sed etiā
ut gentes si facultas adsit cogat, legem naturæ, cui om-
nes homines subiecti sunt, seruare. vt Innoc. & Hostiē
grauissimi Auctores tradiderunt, in .c. quod super his de
uoto quibus Ioan. Andreas & Panor. suffragantur.
Nā Christus qui sic præcepit Apostolis Mathæi ultimo

docete omnes gētes, quæcūq; mādaui uobis. Idē naturæ
leges, quæ decalogo, & dilectione proximi continetur,
in primis seruari iussit. Vt autem infideles euangelicā
prædicationē audire & legem naturæ seruare cogantur
neesse est ut Christianorum imperio subijciantur,
causaliter igitur ut utar uerbo pōtificio hoc quoq; per-
tinet ad potestātē Papæ q̄ magnopere dirigitur ad spi-
ritalia quæ sunt eiusdem potestatis .c. per uenerabilem
S. rationib. qui filij sint legit. Qui autē idola colunt ij
maximo uiolant legem naturæ. Iure igitur Idololatræ
bello possunt a Christianis coerceri, ut ipsorum imperio
subiecti ex lege naturæ uiuere cogātur, neue per idolo-
rum cultum ab ipsis deus blasphemetur, & offendatur.
Legem autem naturæ ab idolorum cultoribus minime
seruari dubitari non poterit, si legem naturæ ab aliqua
gente non seruari, quid sit intelligatur. Quāuisq; enim
omnia peccata mortalia sint contra legem naturæ, ut
esse docet Augustinus contra Faustum lib. 22. nō ta-
men si qua in gente peccata mortalia patrantur, protiz-
nus hi dicendi sunt legem naturæ non seruare, ut, iunio-
res quidam theologi falso putarunt. Nam eo quidem mo-
do nusq; gentium lex naturæ seruaretur. Causa enim
publica publicis moribus & institutis diiudicanda est,
ut docet Aristoteles Politic. 3. non singulorum recte, aut
perperam factis. Sed ea demum gens legem naturæ non
seruare intelligenda est, apud quam peccatum aliquod
mortale in rebus turpibus nō habetur, sed publice pro-
batur, ut apud hos barbaros homicidium innocentium,
qui multis in regionibus immolabantur, & ubiq; apud

eosdē idololatria, quod est peccatorū grauissimū. Quibus
rationibus planē intelligitur nō peculiari dei uoluntas
te & occulto iudicio, sed comuni lege naturæ, propter
memorata flagitia, quæ pertinent omnia ad idolorum
cultum, illas gētes fuisse deletas. Itaq; his diuinæ histo-
riæ & sacrorū doctorū testimonijs colligitur hos bar-
baros propter suas impietates, si iure summo agendum
esset, potuisse, & vita, & terris ac bonis omnibus mul-
tari ad iustam punitionem, quanto igitur magis iure
possunt Christianorū imperio subijci, nō ut talia patiā-
tur (nā possessionibus eos aut libertate priuare uetitū
est lege Regum Hispanorum) sed ut Christianorum
imperio subiecti a talibus flagitijs, quibus maxime deus
offenditur abstinerere cogātur, & meliorum rerum cō-
suetudine & piorum commercio ad ueri dei cultum &
religionem accipiendam præparentur. Huc quoq; perti-
net, q̄ est Deut. 20. si quando, inquit, accesseris ad ex-
pugnandam ciuitatem, offeres ei primum pacem si rece-
perit & aperuerit tibi portas, cunctus populus, qui in
ea est saluabitur, & seruiet tibi sub tributo. sin autem
&c. deinde sic (inquit) facies cunctis ciuitatibus, quæ
a te procul ualde sunt. 1. quæ sunt diuersæ religionis,
ut glossa interlinearis exponit, quod in idololatrias maxi-
me conuenit itaq; idolorum cultores designat, quamuis
eorū iniquitates nō essent completæ ut Amorrhæorum,
ut melioribus & pijs hominibus parētes ad ueri dei cul-
tum ipsorum uel doctrina, uel exemplo dirigerentur.
Tertio, innocentes homines, ne indigna morte trucidentur,
seruare omnes homines iubentur lege diuina &

naturali, si facere id possint, sine magno suo incommodo. Cum igitur isti barbari singulis annis multa innocentium hominum millia ad impias demoniorum aras mactarent (constat enim in sola noua Hispania singulis annis, amplius uiginti millia immolari solita) idque prohiberi hac una ratione posset, si proborum, & a talibus, & tam in manibus flagitijs abhorrentium hominum, quales sunt Hispani, imperio subicerentur. Quis dubitet, uel hac una ratione, iustissime barbaros potuisse & posse a Christianis in ditionem redigi.

Quarto, homines periculosissime errantes, & ad suam certam perniciem contendentes, seu ignorantes id, seu scientes faciant, reuocare atque etiam inuitos ad salutem retrahere, iuris est diuini & naturalis, & officium quod sibi etiam inuitis praestari omnes homines sanae mentis uellent. Omnes autem homines qui extra Christianam religionem uagantur aeterna morte perire, si quis dubitat, non est Christianus. Iure igitur barbari salutis suae causa ad iustitiam compelluntur. Hoc autem officium dupliciter praestari potest, uno modo per doctrinam tantum & exhortationem, altero uero quadam adhibita, & poenarum metu, non ut credere cogantur, sed ut tollantur impedimenta, quae obesse possent fidei praedicationi, & propagationi. Priore modo usus est Christus, & Apostoli, secundo usa est Ecclesia postquam Regum & Principum Christianorum potentia, & praesidio munita est, & utrunque factum, ut docet Augustinus diuino & euangelico praeepto, quod conuiuij similitudine continetur Luce. 14. Nam, cum primi inuitati uenire noluerint,

Secundi permonitu & doctrina fuerint ad epulas diuinas introducti, Postremi, ut intrent compelli iubentur
Qua de re Augustinus Epistola ultima & habetur .c. 23. q. 4. cum ipsi primorum temporum ratio ab hæretico Donato obiceretur, Non attendis, inquit quod tunc Ecclesia nouo germine pullulabat, nondum cōpleta fuerat illa propheta, & adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gētes seruient ei. Quod utiq; quāto magis impletur, tanto maiore Ecclesia utitur potestate, ut non solum inuitet, sed etiam cogat ad bonum, ad cuius confirmationem subijcit Parabolam Euangelicam, de qua dixi. Nam quod est in concilio Toletano, & .c. maiores de bapt. & eius effectu neminē ad credendum cogi debere, plāum & apertum habet intellectu, neminē nec ui, aut bello, nec minis cōpellendum esse ut Christianus fiat, baptismumq; suscipiat inuitus. Cuius ratio est, quoniā ea uis esset inutilis, nemo enim uoluntate, quæ cogi non potest repugnante, potest effici fidelis. Itaq; doctrina & persuasionibus utendum est. Cæterum, ut quisq; deponat omnia impedimenta ut superbiam licentiamq; peccandi, quæ obesse possent tradendæ doctrinæ, minis, & pœnarū metu iustissime cogitur auctoribus August. Amb. & Gregorio nā quod est in concilio Toletano. idē August. qui uim probat, multo ante dixerat ad fidem, inquit, nemo cogendus est, ut dicitis. alloquitur autē hæreticum Petilianum . 23 . q . 5 ad fidem, sed uos imperatoria lege non benefacere cogimini, sed malefacere prohibemini. Nam benefacere nemo potest, nisi elegerit quod est in libera uoluntate. Cū

aliquid ergo aduersus uos leges constituunt, admoneri uos credite, ut cogitetis, quare ista patiamini. At idem in Epistola ad Vincēti. ut habetur. 23. q. 6. c. uides sic scribit. Vides inquit non esse considerandū quod quisq̄ cogitur sed quale sit illud ad quod cogitur, utrum bonū an malum, non quod quisq̄ bonus possit esse inuitus, sed timendo quod non uult pati, uel reliquit impedientem animositatem, uel ignoratā compellitur agnoscere ueritatem, ut timens uel respuat falsum, de quo cōtendebat, uel quærat uerum, quod nesciebat, ut uolēs iam teneat, quod nolebat. Nā licet cōtra hæreticos hæc disse- rat Augusti. tamen rationes ipsius contra paganos si- militer ualere idem ipse August. docet in eadem æpisto- la ad Vinc. ubi de legibus contra utrosq; latis memorat declarās, neutris uim factā fuisse a Christo, uel Apos- tolis, postea uerò utrisq; illatam ab æcclesia potētia & legibus imperatorum Christianorum munita, ut habe- tur. 23. q. 4. c. nō inuenitur, in qua æpistola docet eis- dem rationibus iustam esse legē latam, aduersus sacri- ficia paganorum, & ab omnibus Christianis laudatā quæ habetur in .c. de paganis & eorum sacrificijs .l. i. ibi enim constituta est pæna capitalis & bonorum pub- licatio. si quis āplius sacris & ritibus paganis ute- retur quam legem primum a Constantino ut Eusebius in historia ecclesiastica & Hieroni. in chronicis testā- tur latam, & post a Constantio filio & alijs impera- toribus confirmatam ut piā & iustissimā pugnaciss- ime deffendit Ambro. apud Imperatorem Valentinianū æpistolis. 30. & 31. Gregorius autē in æpistola ad

Aldibertum

Aldibertum Britanorum Regem, que sūt nom. lib. 60.
hæc de rebus eisdem tradit. Sic enim Cōstantinus quōz
dam piſſimus Imperator Romanam Remp. a peruerſis
idolorum cultoribus reuocans, omnipotenti deo Domi-
no nōſtro Ieſu Chriſto ſecum ſubdidit & c. nec intereſt
ſubiecti ſint Pagani imperio Chriſtianorum an ſecus,
quibus uis ſaluifera eſt inferēda. Nam ſi ſibutus Rex
hiſpaniæ, qui Iudæos ut Chriſtiani fierint coegit, in ſibi
ſubiectos uim intulit, tamen factum eius non perinde
probatur quia talis uis ſimpliciter, ſiue directe ad Chri-
ſtianiſmum compellens, inuicilis habetur, quia uolunta-
tem cogere nequit, & pertinaciores facit. Prohibere
autē a malo, quod fit lege Cōſtantini, quæ eadē eſt Cōs-
tātij magnum beneficium eſt, & quod, ſi abſq; incom-
modo nōſtro poſſumus, omnibus hominibus, ut proxi-
mis impendere iubemur, lege diuina & naturali. Mā-
dauit deus unicuiq; de proximo ſuo. Hæc igitur eſt ra-
tio ex Euangelica parabola, & Auguſt. Ambroſij &
Gregorij doctrina, paganos ut ad Chriſti epulas intrēt
compellendi. Vt primum Chriſtianorū imperio, ſi fie-
ri ſine magno incommodo nōſtro poſſit, qui non ſunt
ſubiecti, ſubijciantur. Deinde ut lege Cōſtantini con-
uenienter Idolorum cultu & omnibus Ethnicis ritibus
prohibeātur, tollanturq; omnia impedimēta, quæ obefſe
poſſent euangelicæ prædicationi. Quibus rationibus, &
teſtimonijs edoctus diuus Thomas ſecunda. 2. q. 10.
ar. 11. Ritus infidelium præterq̄ Iudeorum negat eſſe
ullo modo tolerandos ſi facultas adſit, quanuis aliquāz
do, inquit, fuerint ab Eccleſia tolerati, cū. ſ. erat magna

infidelium multitudo. I. anteq̄ essent Principes Chris-
tiani, qui cogere possent. His autem rebus cōfectis, nul-
la præterea uis, nullus metus, quo Christiani fiant, est
adhibēdus. Sed ita præparati doceri debent, & fidei præ-
dicationi, ut Christianismum uolentes suscipiāt, induci,
ut sapiētissimi ac sanctissimi Pontificis Gregorij decre-
to seu testimonio declaratur, quod habetur .x. 23. q. 4. s̄
nō. quo in loco Gēnadium uirum optimum, & Chris-
tianissimum laudat & ab omnibus laudari testatur, q̄
gentes paganas haud dubie non subiectas in Christiano-
rum ditionem bello redigendas curaret, non ob aliam
Causam, nisi ut cum essent debellatæ facilius in Chris-
tianam religionem per liberam fidei prædicationē, in-
ducerētur. Nam Gennadium scribit ubiq; laudari, quod
bella frequenter appeteret, nō, inquit, desiderio fundēdi
sanguinis, sed tantū dilatandæ causa Rei p. in qua deū
coli conspiciamus, quatenus Christi nomen per subditas
gentes fidei prædicatione circumquaq; discurrat. Loqui-
tur autem non ut quidam somniarunt de Saracenis si-
ue Mahumetanis, qui eo tempore nulli dum erant, nec
ut alij, de Vandalis, qui iam fuerant a Bellisario deleti
nec ut alij de hæreticis, qui puniendi erant, nō debellā-
di, nec gentium alieno nomine uocandi, sed de gentibus
in Africa interiore Romano Imperio finitimis, ut decla-
ratur in extremo eiusdem Epistolæ, quæ primi libri est
73. nec deniq; quod Christianos infestarent, ut falso
quidam causantur, hoc enim exclusum est a Gregorio
per uerbum tantum, sed ut a Christianis debellati fidei
prædicationem, & propagationem nō impedirent. Hoc

est enim quod Thomas ait secūda. 2. q. 10. ar. 8. frequenter, inquit, Christi fideles contra infideles bellum mouent, non quidem ut eos ad credendum cogant, sed ut compellant, ne fidem impediant, explicās uidelicet causam cur Gennadius, primum bellum infidelibus frequēter inferret. Nam gētes, quæ non sunt Christianorum imperio subiectæ multifariam fidem eiusq; propagationē si quis eā inducere uelit impediunt. Primum quia publicam eius predicationē non admittunt, ut constat etiā auctore Thoma lib. 3. de Reg. prin. c. 16. nunq̄ ante Constantini tempus sine mortis periculo publice fidem prædicare licuisse. deinde quia prædicatores etiam occultos occidunt, & ne qui suorum cōuertātur obsistunt & cōuersos persuasionibus, aut etiam persecutionibus auertere conantur ut sæpe & a multis ante Cōstantini principatum factum est, & passim initio Ecclesiæ fiebat. Accedit quod infideles Christianis subiecti facilius adducuntur, ut nostros mores & religionē sequantur. Non igitur sola prædicatione & disputatione utendum est, nec in paganos, nec in hæreticos, ut in primitiua Ecclesia cum nullus principum crediderat, sed cum facultas adsit, uis utilis & permissa quemadmodum exposuimus, adhibenda. Hæc enim expeditissima ratio est gentes ad Christi fidem conuertendi, ut omni seculo res ipsa & exempla docuerunt. quæ exempla uim habent demonstrationis teste eodē August. in eadē ad Vincent. Epistola. Cuius uerba translata sunt. 23. q. 6. uides mea primitus inquit Sententia erat, neminē ad Christi & Ecclesiæ unitatem esse cogēdum, uerbis esse agēdū,

disputatione pugnandum, ratione uincendum. Sed hæc mea opinio non contradicentium uerbis, sed demonstrantium superabatur exemplis. Nam primum opponeretur mihi, mea ciuitas, quæ cū tota fuisset in parte Donati, ad unitatem catholicam legum imperialium timore conuersa est. Quam nunc uidemus ita animositatis uestræ perniciem detestari, ut in ea nunquam fuisse credatur. Et item aliæ multæ. Thomas quoque de Reg. prin. lib. 3. c. 16. quo anno, inquit, Constantinus conuersus est ad fidem, baptizata sunt circa partes Romanas plusquam ceterum millia hominum. Quod euenire constat eodem modo in hac Indorum conuersione, qui cum fuerint in ditionem redacti, et impijs sacrorum ritibus prohibiti uix euangelica prædicatione audita, agminatim confluerunt baptismum postulantes, sic enim ferè hominum more ac natura comparatum est, ut uicti facile in morem uictorum et imperantium transeant, et facta, dictaque eorum libenter imitentur. Itaque hac ratione paucis diebus plures et tutius ad Christi fidem conuertuntur, quam fortasse trecentis annis, sola prædicatione conuerterentur. Fieri enim non potest, ut Philosophus ait, Ethicorum. 10. aut non facile fit, ut ea uerbis mutantur, et extrudantur, quæ impressa sunt moribus, temporeque diuturno retenta. Itaque uel opus esse ait, Unde natæ sint leges, quæ uim cogentem habent. Cui naturali dogmati maxime cõuenit, August. Ambrosique doctrina, et Ecclesie atque Gregorij Sapientissimi Papæ decretum in memorato cap. Si nõ. Quod solum per se potest omnem cõtrouersiam in hac causa cõuni lege rationeque dirimire.

Congruit Etiã Ioan. Scoti doctrina , qui maiorem etiã
uim in tradenda religione infidelibus & filijs infideliũ
adhiberi cęset. 4. sententiarũ dist. 4. q. ultima & Ioã.
Maioris 4. sententiarũ dist. 44. q. 3. qui hanc in bar-
baros expeditionem nominatim probat.

Quas rationes atq; decreta secutus Alexãder Sex. Pa-
pa año Christi. 1493. Fernando & Isabellæ Regibus
nostris , ab eximia religione Catholicis cognominatis
oraculum & sententiã sedis Apostolicæ iuxta tradita
deut. 17. & . c. per uenerabilem , qui filij sint legiti-
mi. Sciscitantibus uolentibusq; , & suo iure petētibus
rescribens negotium dedit, & magnopere hortatus est,
ut hos barbaros imperio suo subijcerent , & ad Christi
fidem reducēdos curarent, his uerbis, quæ ex bulla plu-
bata descripta sunt. unde omnibus diligenter , & pre-
sertim fidei catholice exaltatione & dilatatione pro ut
deceat catholicos Reges & principes consideratis more
progenitorum uestrorũ claræ memoriæ Regum terras
firmas & Insulas prædictas illarumq; incolas & ha-
bitatores , uobis diuina fauente clementia subijcere &
ad fidem catholicam reducere proposuistis. Nos igitur
huiusmodi uestrum sanctum ac laudabile propositum,
plurimum in domino commendantes , ac cupientes, ut
illud ad debitum finem perducatur, hortamur uos quã-
plurimum in domino & per sacri lauacri susceptionē
qua mandatis Apostolicis obligati estis & uiscera mi-
sericordiæ domini nostri Iesu Christi attēte requirimus
ut cum expiditionem huiusmodi omnino prosequi &
assumere prona mente orthodoxæ fidei Zelo intendatis.

populos in eiusmodi insulis & terris degētes ad Christi-
tianam religionē suscipiendam inducere uelitis & de-
beatis, nec pericula, nec labores ullo unq̄ tempore uos
deterreant, firma spe, fiduciaq; cōceptis, quod deus om-
nipotens conātus uestros feliciter prof̄quetur. Hæc
Alexander Pontifex. Cui & similibus decretis nō so-
lum stare Christiani homines eo decreto iubentur, sed
siquis non paruerit, aut contradixerit ipso iure per dic-
tum Caput per uenerabilem excommunicatur, & alio-
quin Christi vicarium, ut in libro de dispensatione tes-
tatur Bernardus, tanq̄ ipsum Christum, in ijs quæ non
sunt aperte contra deum audire debemus. Cuius decreta
& rescripta in ijs, quæ fidem, aut mores attingunt, con-
temnere, hæreticum esse, magni Theologi tradiderunt.
(vide Syluium in uerbo canonizatio) Quo igitur iure
Christi vicarius potest gētes omnes ab idolorum cultu,
si facultas adsit, prohibere, & ad prædicationem Euan-
gelicam audiendam compellere. Eodē ualet ipsas impe-
rio Christianorum per se, aut Principes Christianos
subijcere. Cum hæc uia expeditissima sit & cōmodiss-
ma ad ea perficienda & salutē animarū cōparādā.

Cæterum quidam docti quidē homines, sed non perinde
usu rerum periti oportere tradiderunt, ut anteq̄ bellum
pararetur, missis legatis admonerentur barbari ut ab
idolorum cultu desisterent, & Christianæ religionis
predicatores publice admitterent, ut si postulatis ad-
quiescerent, ipsorum animarum salutē citra bellum cō-
suleretur, sin autē hæc ab ipsis impetrari non possint,
tunc iustis armis debellati imperata facere cōpellerētur

quæ admonitio, fateor, si absq; magnis difficultatibus, et
utiliter fieri posset, non erat repudianda, nec omittenda
Est. n. similis ei, quam Christus fieri iubet in fraterna
correctione, priusq; ad denuntiationem procedatur.

Cæterum quemadmodum in fraterna correptione, inu-
tilis admonitio omittenda est Theologorum consensu,
& ad denuntiationem, si res præserim publica postu-
let, procedendum, sic est de huiusmodi admonitione in
hoc bello barbarico statuendum, ut omittatur omnino,
si prudenter existimantibus inutilis fore uideatur.

Nam debet, qui arat, arare, in spe fructus percipiendi
auctore Paulo .i. cor. 9. & quod est inutile pro nullo
habetur, ut dederat caput inter corporalia de transla-
tione Episcopi. hanc autem admonitionem esse inutilem
in tali causa, ac ideo nunq; factam fuisse, multifariã
declaratur. Primũ quia est factu difficilis, & erat diffi-
cillima initio belli tot enim nationes tam barbaras, im-
menso Oceani & terrarum interuallo distantes, nullo
linguæ commercio adire & admonere, nec solum quid
responderent, sed etiã quid facerent expectare, res esset
tam difficilis, tanti sumptus, tam longi temporis, ut fa-
cile principes omnes Christianos a tali cõatu deterreret
Itaq; hanc admonitionẽ, ut necessariam inducere, nihil
aliud erat, q̃ expeditionẽ piam & barbaris salutiferã,
ac proinde ipsorum conuersionẽ, quæ finis belli est pe-
nitus impedire. Est igitur inutilis & proinde omittẽda
Nam quæ ordinantur ad finem, hæc rationem boni, ex
ordine ad finem sortiuntur, Quare quæ finẽ impediunt
non habent rationẽ boni. Vt Thomas, secunda. 2. q. 33

ar. 6. ad. 3. tradidit. Deinde hæc admonitio, & si su-
peratis difficultatibus fieret nihil tamen, aut parū pro-
ficerent, esset igitur inutilis & ommittenda. non .n.
est probabile, neq; uero simile gentē aliquam per solā
admonitionē & externæ nationis exhortationē adduci
posse, ut insitam & a maioribus acceptam religionem
relinquat. Nam ut est in epistola August. ad Vincen.
si docerentur infideles, & non terrerētur, uetustate cō-
suetudinis obdurati ad capeffendā uiam salutis, pigrius
mouerentur. Si quis autem dicat non uerbis solum ad-
monendos esse barbaros sed etiam metu admoti exerci-
tus terrendos, ut metu saltem imperata faciant, iā hoc
esset difficultatē admonitionis plurimum augere, &
uim facere, propter quam uitandam ipsi admonitionem
inducunt, quæ uis si facienda est, nō est ommittenda uti-
lissima, quæ imperium Christianorum accipere cogat.
Præterea quamuis barbari metu impulsi prædicatores
admitterent, & cultum idolorum ad tempus deponerēt
uel potius deponere simularent, tamen non dubium est
quin timore sublato essent ad pristinos mores reuersuri
& prædicatores eiekturi, aut ipsos etiā & ab ipsis cō-
uersos nisi ad pristinam impietatem redirent occisuri
ut initio nascentis æcclesiæ fiebat. Quæ omnia incom-
moda & difficultates debellatis barbaris facillime tollū-
tur, & sic plus uno mense in ipsorum cōuersione pro-
ficitur, quam centum annis per solam prædicationem,
non pacatis barbaris proficeretur. Non enim, arbitror,
nostri tēporis prædicatores sine miraculis plus effice-
rent, quam quondam Apostoli, domino cooperante &

sermonem confirmante sequentibus signis. Quæ signa
iam non sunt a deo postulanda, cum nobis liceat præ-
ceptum eius sequentes prudētī consilio barbaros ad cō-
uiuuium euangelicum, qua diximus ratione compellere.
Accedit quod barbarorum subiectio causa est magni
Christianorum concursus quorum illi commertio, &
consuetudine facilius conuertuntur, & conuersi com-
modius edocentur, constantius in accepta fide persistūt
nec in hæreses labi permittuntur, & facilius barbariē
exuunt, humanioribus & Christianis moribus induū-
tur. Cum igitur duæ viæ sint, quibus ad barbarorū cō-
uersionem procedi posse uideatur, altera per monitionē
solum, doctrinamq; & prædicationem, difficilis, longa,
& multis periculis, & laboribus impedita, altera per
subiectionem barbarorum, facilis, breuis, & cū mul-
tis barbarorum cōmoditatibus expedita, ultra progres-
diendum sit, non est prudentis hominis dubitare, præser-
tim cum August. auctorem habeamus, qui expeditiore,
progreddū esse, aperte uerbis illis, quæ ex Paulo ante
citauimus declarat. Si docerentur, inquit, & non terres-
rentur uetustate consuetudinis obdurati ad capeffendā
uiam salutis pigrius mouerentur, quibus plane docet
August. non doctrina modo agendum esse, sed uim etiā
salutiferam, quæ uiam doctrinæ munit adhibendam.
His rebus explicatis superest, ut ad obiecta respondeam-
mus.

Ad primum igitur respondeo. bello quod idololatri in-
fertur, non tam hominū quam dei iniurias, quæ multo
grauiores sunt, uindicari, & alioquin iniuriam infert

postulanti, qui iusta postulata non facit, & qui parere alteri debet, is si admonitus imperium recuset, iniuriosus est, ut appareat hoc bello, humanas quoque non solum diuinas iniurias uindicari, nam nec iniustum bellum inferre, nec iustum illatum, si rite fuerit indictum propulsare licet, sine iniuria, non enim solum, contumeliam inferre, sed ut cunque iniuste in quemque facere iniuria est. Ad secundum, fateor, neminem esse ad fidem cogendum, ut inuitus credat, inuitus baptizetur, ut poenis, aut metu Christianus fieri compellatur, quæ summa est decretorum & testimoniorum obiectorum. Effet enim ius inutile, & irrita opera, nã credere uoluntatis est, quæ cogi non potest. Idolorum autem cultores Christianorum imperio subijcere, ut impijs ritibus abstinere, & legem naturæ seruare euangelicos prædicatores sublatis impedimentis audire cogantur, iustum est ac pium, & ab ecclesia comprobatum & factum eorundem sacrorum Doctorum testimonio August. 23. q. 4. c. nō inuenitur Gregor. in Epistola ad Aldibertum, quæ est lib. 9. Sexagesima.

Ad tertium Christi facta, siue actiones si possumus imitari fas est & piū, sed ita, nisi Christus aliter statuatur. quanquam igitur Christus nullum, nec paganum, nec hereticum ad æpulas euangelicas, hoc est ad fidem compulit, nec ipse, nec Apostoli, idem tamen, cum Regum ac principum Christianorum facultas esset, ut utrosque, qua ratione diximus, compelleremus, præcepit in euangelica parabola. ut August. Amb. Gregoriusque exponunt, & ita factum est ab ecclesia tempore Constantini, itē

Gennadij, cuius bella Grego. maxime laudat, ut supra memorauimus. Hanc tertiam obiectionē accuratissime confutat August. in Epistola. 50. quæ est ad Bonifatium Non considerant, inquit, aliud tunc fuisse tempus & omnia suis temporibus agi. Quis enim tunc in Christū crediderat Imperatorum &c. Quod ergo quidā cauillantur euangelicam illam compulsionem, ad exemplorum & miraculorum uim esse referendam, cōmentitiū est, & stropha hæreticorum ab August. in eadem ad Bonifacium epistola confutata.

Ad quartum nego cōmodius barbaros per solam prædicationem ad fidem induci, q̄ si prius fuerint debellati, quin potius nisi debellantur, multæ & magnæ difficultates obsunt prædicationi, & cōuersioni, de quibus supra diximus. Quæ omnia impedimenta tolluntur, si prius gentes fuerint in Christianorum ditionem redactæ. Itaq; bellum est necessarium ad prædicationem & conuersionem, non quidem simpliciter, sed quia recte, hoc est sine magnis difficultatibus, res fieri non potest, nisi gentibus debellatis. Nam cum necessarium quinque modis dicatur auctore Aristot. Metaphysicorum quinto vno modo necessarium id esse intelligitur, sine quo res, aut omnino, aut recte fieri non potest. Bellum igitur necessarium est, nisi forte barbari uoluntate, & sine armis inditionem redigerentur. Nam uia prædicationis sine ulla uia longa est, & multis difficultatibus impedita. Ad quintum. duplex hoc in bello intelligi potest admodum, vna qua pax offertur, si fecerint imperata, ut præcipitur. Deute. c. 20. bis uerbis. Si quādo accesseris

ad expugnandum ciuitatem, offeres ei primum pacem, si receperit, & aperuerit portas cunctus Populus qui in ea est saluabitur, & seruiet tibi sub tributo. Quæ admonitio non in hoc solum, sed in omni bello iuste inferendo necessaria est, si forte ratione, aut denuntiatione periculi, sine sanguine hostes ad deditionem compellere & quod petimus assequi detur. Alia esset admonitio, de qua supra memorauimus, & quam inutilem fore, ac proinde omissam, & omittendam esse demonstrauimus. Ad sextum respondeo, istam rationem, nihil magis contra hoc bellum facere, quam contra cætera, quacunque ratione fuerint illata, uix enim unquam bellum gestum est sine magnis incommoditatibus, & iacturis, sine aliqua iniuria & maleficio. Cæterum non si difficile est bellum et ex causa iusta gerentem, iniurias & maleficia caute protinus, est impossibile, nec principi, cuius iusta, uel iniusta causa, bellum iustum facit, aut uicissim iniustum assignanda sunt crimina a militibus præter eius uoluntatem admissa, nec ea ex causa iusta, iniustam faciunt sine damnandam. Quod si pericula etiam & peccandi occasiones Christianis legibus uitare iubemur, non tamen cum maius alterum malum uitare eodem tempore necessitas adhortatur, aut si aliorsum uocet publica & magna commoditas. Nam licet nemo possit in eas angustias compelli, ut peccare sit illi necesse, si tamē duo præcepta simul urgeant, quæ simul adimpleri nequeunt, qui grauiori paret, altero prætermissa non peccat. Vt concilij Toletani decreto, & Gregorij testimonio docemur dist. 13. c. duo mala & c. nerui, & Gersonis

regula morali & Aristot. doctrina Ethi. tertio quæ ratio in bellis potissimum est ineunda, ut docet idem Ioan. Gerson Auctor grauiſſimus ibidem, Sic enim differit. c. de auaritia in bellis faciendis, quæ malis innumeris plena sunt, Nunc ad istos innocentes, nunc ad illos sola utilitas Rei p. excusat a mortali, aut euitatio damni publici, notabiliter peioris, quam sit damnum priuatum ex bello proueniens. Ex hoc igitur præcepto si mala & bona, quæ hoc bellum barbaris importat, ad calculos reuocemus, haud dubie mala bonorū multitudine & grauitate prorsus obruantur. Summa enim malorum est, quod principes mutare coguntur, nec eos omnes, sed quos oportere uisum est, & bonis mobilibus magna ex parte priuantur, auro. s. & argento, quæ metalla apud ipsos in paruo pretio erant, quippe qui, nec aureis, nec argenteis nummis utebantur, & pro his ab Hispanis ferri metallum, quod ad uitæ plurimos usus longe commodius est, accipiunt, præterea triticum, hordeum, legumina, frugiferarū arborum, & oleorum multa genera, equos, mulas, asinos, oues, boues, capras, & alia multa barbaris nunquam uisa, quæ hinc allata felicissime proueniunt in illis regionibus. Quarum rerum singularum commoditate, utilitas, quam barbari ex auro & argento accipiebant, longe superatur. Adde nunc literas, quarum barbari funditus erant expertes legendi, & scribendi prorsus ignari, adde humanitatem, optimas leges, & instituta, & quæ sola uincit omnes omnium cæterarum rerum commoditates,

veri dei cognitionem, & religionem Christianam, quibus rebus cognitis, & animaduersis, qui hanc expeditionem impedire conantur, ne barbari ueniāt in Christianorum ditionem, hos ego nō barbaris humane fauere ut ipsi uideri uolunt, sed eisdem plurima & maxima bona crudeliter inuidere cōtendam. Quæ bona ingnaua & importuna ipsorum sententia, uel tolluntur omnino uel plurimum retardantur. Neq; tamen negauerim posse tempus incidere, cum sui a subiectione barbarorū licet cogēdi facultas adsit, temperandū, ut si quis Princeps cum sua ciuitate aut gente, non metu, & simulatione, sed sua sponte bona fide spiritu dei afflatus, magistros Christianæ religionis a nostris postularet, si quoue alio casu recta ratio in maxima rerum humanarum uarietate, quam vna regula metiri non possumus, barbarorum saluti aliter consulere adhortaretur, legibus enim atq; præceptis, quid in quoq; genere magna ex parte fieri oporteat constituitur. Cætera quæ extra ordinē accidunt, iustorum Principum & proborū virorū qui rebus gerendis præfuerint prudentiæ. Prout ratio boni publici postulabit administrandi relinquūtur. Ut Philosoph. Polit. 3. & ethic. lib. 5. declarat.

Ad septimum, quod Paulus ad se pertinere negat, de eis qui foris sunt iudicare, hunc habet intellectum, non esse muneri Apostolici, ut a Christianis, sic ab eis qui extra fidem sunt, vitæ rationē poscere, & ut Christiane uiuant postulare. Cæterum dare operam, ut ydem ad Christi fidē conuertantur, ac eis euangelium prædicare & omnia quæ ad hoc commode præstandum conducūt

pro facultate conari proprium esse muneris Apostolici non solum eiusdem Pauli. Sed omnis omnium Apostolorum uita & ob id appetita mors testificatur.

Quod uero pertinet ad æditionem libri, in quo belli faciendi, Iustitia & ratio, & quod iure, quid iniuria fiat, declaratur & crudeliter, atq; auare facta uituperatur si quis miles aut præfectus per occasionem libri se peccasse dixerit, is per ignorantiam affectatam, & malitiam, seu per scandalum Pharisæorum deliquisse facile conuincetur. Contra uero ex editione libri, hæc maxima commoda consequentur, Tolletur magnum scandalum & infamia Regum nostrorum & nationis, qui vulgo propter falsam, aut male intellectam quorundam Theologorum doctrinam iniuste & tyrannice hos barbaros in suam ditionem redegisse putantur, ut quidam nuper impudentissime prodidit. Deinde qui ex hac expeditione aurum, uel argentum retulerunt, quid iuste, quid iniuste parauerint, quid iure retinere possint, quid restituere debeant facile & ab ipsis, & a sacerdotibus, quibus peccata confitentur, intelligetur. Nunc enim utriq; in magna iuris ignoratione uersantur.

Postremo, quæstione perorata, si Rex perstet in sententia, confessor contrariam probet, num recte pieq; ab eo possit absolui, respondes statuisq; posse, propterea quod utraq; opinio probabilis sit. seq; pari doctorum numero tueatur, quod si ita est obsecro te Præsul grauissime, quid tibi & istis meis areopagitis in mentem uenit in causa dubia regem uestrum, uestramq; nationem iudicio uestro condemnare infamiamq; notare, & cum

magno totius orbis scandalo summi sacerdotis Ecclesiaeque
iudicium atque decretum tam sine causa reijcere, ut con-
temnere uideamini. hoc igitur dicerem si causa, ut uos
bis uidetur, esset dubia, nunc autem meis rationibus
expositis, si uerum querimus nihil habet ambiguitatis.
Istorum enim opinio, nec uera est, nec probabilis.
Nam quod memoras de doctorum seu iudicum numero
uide ne parum diligenter rationem suffragiorum inie-
ris pro ista .n. opinione de scriptoribus solus Thomas
Caietanus facit, nec id aperte, ex caeteris autem nemo,
qui meae sententiae fundamenta ex me uel meis scriptis
plane cognouerit, praeter admodum paucos ambitione
corruptos, qui ueritatem scienter & pertinaciter op-
pugnant, ne ab eo quod uoce, aut comentariolis ipsi
uel adiurati amici predicauerant, cum aliqua existi-
mationis iactura discedere uideantur. Nostra uero senten-
aut doctes
tia auctores habet ex Philosophis Principem ipsorum
Aristotelem Pol. 1. c. tertio & quinto. Ex iuris Pontif-
ficij peritis nobiscum faciunt consultiissimi quiq; in .c.
quod super his de uoto. Ex Theologis uero August.
Ambro. Gregorius & Thomas uiri sanctitate & doc-
trina clari, qui omnes uim apertissime probant, ut in
haereticos, sic etiam in paganos, ut demonstraui. Item
Ioan. Scotus, qui .4. sententiarum dist. 4. q. ultima
maiores etiam uim infidelibus horumq; filijs adhiben-
dam censet. Nicolaus Lyra numer. 31. Mag. Roa.
explicans art. Poli. 1. Io. Maioris qui .4. sentent. dist.
44. q. 3. hanc in barbaros expeditionem nominatim
probat. Alfon. Castrus lib. 2. de iusta haereticorum
punitioe

punitioe qui & ipse nuper Salmãtica sũma quæstio-
nis, quam ipse confeceram diligẽter, ut idem Chirogra-
pho quod penes me est profitetur perlecta & cõsiderata
libellum meamq; sententiam sine ulla exceptuone pro-
bavit. Ad summam meum librum anteq̃ uersutus &
inimicus homo Rizaniã figmentis disseminasset, nemo
legit, & intellexit, quin magnopere probaret, in pri-
misq; quatuor doctissimi, & grauissimi uiri Fernãdus
Gueuara, & Franciscus Montaluus regij consiliarij,
Aluarus Moscosus, Didacus Viçtoria monachus domi-
nicanus, quibus singulis libri mei examen a regio cõsi-
lio fuit cõmissum, quorum theologorum Iudicium, quod
uterq; sua manu operi subscripsit, subieci.

Perlegi hoc opus, in quo nihil inueni a ueritate alienũ,
sed plura quæ legantur digna, adeoq; opus cum aucto-
re non modo commendo, sed admiror. Fr. Didacus
de Viçtoria. Quam sententiam nunq̃ ille contra com-
munem suorum persuasionem tã libere & incunẽtã-
ter pronuntiaffet, nisi Francisci fratris Germani docti-
ssimi & animo ingenuo liberoq; uiri, qui bidui aberat
auctoritãte fuisset confirmatus, cum quo librum meum
quem diu causis illatis retinuit & consilium comuni-
casse claris coniecturis pro certo mihi persuassi. Mos-
cosus autem ita subscripsit.

Et ego legi hoc opus doctẽ elaboratum, & nihil inueni
quod meo iudicio probabilitate careat, immo ea quæ ex
sacris literis & sacris doctõribus hic adducuntur, ita
sũadent huius doctõris intentum, ut nullus quãuis pro-
teruus oppositum audeat affirmare. Moscosus. nec est

silentio prætereundū grauiſſimū ampliffimi & doctiſſimi uiri Fernandi Valdeſij Hiſpalenſis Archiepiſcopi & Inquiſitoris generalis teſtimonium, qui cum meum librum & ſummam quæſtionis, de qua dixi ſemel & iterum legiſſet, nuper poſt præclarum illud iudiciū in doctiſſimorum grauiſſimorumq; virorum confeſſu. cum de his rebus quæ tunc erant in ore omnium, cui. n. non ſcandalo fuit, res tam inſperata? pauca diſſeruiſſet. Dicam, inquit, quod ſentio, qui hunc librū impediēdi auctores initio fuerunt, hi multo magis ex officio facerent, ſi ſedulo darent operam, ut idem grādiſſimis literis excuſus ex pulpitis per omnem Hiſpaniam prædicaretur. Idem ſæpe profeſſus eſt Petrus Ortisius præſtāti doctrina Theologus, in ciuius immatura morte magnam nuper iacturam ſtudia theologica fecerunt.

Petrus Sotus monachus Dominicanus Caroli Cæſaris ſacræ confeſſionis adminiſter, in æpiſtola quam ad me miſit, negat ſe ullo modo de iuſticia belli huius dubitare ſed ne libri æditionē properarem me in eadem æpiſtola ſollicite ſemel & iterū, neſcio qua ratione ductus, adhortatur. Idem Palam aſſerunt Ioa. Egidius, qui Salmanticæ ex cathedra theologiam docet. & hōcala canonicus Auilenſis primarij theologi, quorum hic non uoce tantū ſed etiam ſcripto ſententiam ſuam teſtatus eſt. Et Alfonſus Herrera monachus Dominicanus cōſcionator regius uir doctiſſimus animo cādido & ingenuo, qui cum mea ſcripta legiſſet, meq; diſſerentē auſiſſet ex me, inquit, Geneſi coniecturam facio, nec puto a te quenq; diſſentire, niſi qui te tuaq; ſcripta, uel nō

audierit, uel non intellexerit. Item nobis suffragantur
magno consensu hispalenses theologi, qui nuper sum-
mam quæstionis diligenter perlegerunt, in primisq; duo
uiri doctissimi Ludouicus Caruialus Franciscano-
rum præfectus & Augustinus Sbaroia monachus do-
minicanus, qui theologiam ex cathedra in suorum colle-
gio docet. Præterea uir, ut auctoritate, sic doctrina
Præstans Michael Arcus Dominicani ordinis in bætica
præfectus Prouincialis qui nuper in Cordubensi cæno-
bio re diligenter ex meis scriptis, meq; differente per-
specta, & cum doctis monachis non paucis collata, non
solum meam sententiam cæteris, quos dixi, & impri-
mis Martino Mendoza eiusdē cænobij præfecto gra-
uissimo & ægregia doctrina uiro consentientibus palā
probauit sed etiam mirari se se professus est, quæ caus-
sa impressionem libri huius moraretur, qui ad multorū
errorem tollendū, & mentes scrupulis, & aculeis cōs-
cientiæ perperam fortassis iniectis explicandas magnoz
pere pertineret a cuius sensu non abhorreere uirum ei
doctrina & auctoritate similem Domicū cognomēto
sanctæ Crucis eiusdem ordinis ad Castellam præfētū
Prouincialem, nuper mihi retulit Domicus a Cruce
cognominatus ad nouam Hispaniam Præfectus & ipse
Prouincialis, qui cum alijs perspectæ probitatis & re-
ligionis monachis ex illo altero orbe missus fuit, ut Ca-
rolum Cæsarem coram quid boni publici, & iustitiæ
ratio postularet edocerent, peterētq; (id quod impetra-
runt) ut pro sua prudentia, & æquitate tumultibus
illarū regionū incolarum Hispanorum, & seditionibus

leges temperando prospiceret, & pro sua sapiētia mo-
dum imponeret tantis malis, quæ mala, si uerum quæ-
rimus ex unius hominis uel errore nostræ huic senten-
tiæ contrario, uel etiam temeritate & rerum nouarum
studio primam originem habuerunt, pro quibus malis,
& quietis impatiēte animo, qui nos quoq; hic exercet
homini malum cupere, uel imprecari alienum est mæ-
naturæ, & instituto, quin magis precor, ut deus illi
melio rem mentem prebeat, quo discat aliquādo quietas
cogitationes turbulentis consilijs anteferre. Ad sum-
mam, ut unde sumus digressi reuertamur, a nobis sūt
omnes eruditi, quibuscunq; meam sententiam, & ra-
tiones exposui, præter paucos quos dixi, ambitione, aut
alio grauiore morbo corruptum, & repugnantem ani-
mum gerentes, quos ipsos tamē tergiuersantes, & la-
borantes disputatione coegi, ut ad leuissima & plane
indocta commenta, nolo enim dicere puerilia, misera-
biliter confugerent more factiosorum hominum, qui in
ciuilibus contentionibus, & magnis rerum angustijs
ergastula soluunt. Longe igitur dispar nostra, & ad-
uersariorū causa est. A quibus si ceteris in rebus tāto
pere uinceremur, quanto sumus superiores. Vna tamen
summi Sacerdotis, & Ecclesiæ Sacrosancta, qua ipsi ni-
timur auctoritas in hac mores, & religionem publice
attingente causa, omnes omnium aliorum iudicum sē-
tentias pondere, & maiestate apud pios omnes longe
superaret, nec superaret modo. sed etiā pertinaciter ob-
sistētes, hæreticos esse cōinceret. Vt igitur dicā quod
sentio, & aliquando perorem, haud equidem uideo,

quomodo istorum opinio defendi queat quæ fundamē-
tis, & sirophis hæreticorum nititur, Euangelio, & sa-
crorum doctorum consentientibus declarationibus, &
testimonijs aduersatur, a uetere iudicio Ecclesiæ dissē-
tit, & nouum eiusdem grauissimum decretum, &
rescriptum nostris principibus Apostolicum oraculum
ex diuino præcepto (de quo est Deut. 17. & c. per
venerabilē, qui filij sint legit) consulētibus datum cō-
temnit, aut quomodo non sit hæretica, si rebus, & ra-
tionibus cognitis, cum pertinatia defendatur.

Hoc opus iudicio doctissimorum & grauissimorum
dominorum Philippi Archinti Sæctissimi domini nostri
Papæ Vicarij, & Aegidij Fescararij magistri Sacri
Palatij, ac Antonij Augustini auditoris Rotæ exami-
natum & approbatum & multorum aliorum erudi-
tissimorum virorū consensu in vrbe commendatum.

Impressum fuit Romæ apud Valerium
Doricum & Ludouicum fratres
Brixienses.

Prima Maij Anno a Christo nato.
M . D . L .

DECRETVM ET INDVLTVM
ALEXANDRI SEXTI.

S V P E R. expeditione in barbaros noui
orbis quos Indos vocant.

IN NOMINE DOMINI
Amen. Nouerint vniuersi hoc
presens publicum trasumptum
inspecturi ꝑ nos Iacobus Cons-
chillos Dei & apostolice sedis
gratia Episcopus Cathaniensis:
habuimus, vidimus, & diligēter

inspeximus infrascriptas litteras felicitis recordationis
Alexandri Pape sexti eius uera bulla plumbea cū cor-
dulis sericeis, croceiq; coloris more Romane curie impē-
dentis bullatas sanas siquidē & integras ac omnimoda
suspitione carentes huiusmodi sub tenore. ALEXAN-
DER Episcopus seruus seruorū dei carissimo in christo
filio Ferdinādo Regi & carissime in Christo filie Elisa-
beth Regine Castelle Legionis, Aragonum, Siciliae &
Granate illustribus salutem & apostolicam benediectio-
nem. Inter cetera diuine maiestati beneplacita opera
& cordis nostri desiderabilia illud profecto potissimum
existit ut fides catholica & Christiana religio nostris
presertim tēporibus exaltetur ac ubilibet ampliatur &
dilatetur animarumq; salus procuretur ac barbarae na-
tiones deprimātur & ad fidē ipsam reducantur. Vnde
cū ad hanc sacram Petri sedem diuina fauēte clemētia
(meritis licet imparibus) euocati fuerimus cognoscētes

vos tāq̄ ueros catholicos Reges & principes quales se-
per fuisse nouimus & a uobis preclare gesta toti pene
iam orbi notissima demonstrant: ne dū id exoptare sed
omni conatu, studio & diligētia: nullis laboribus, nul-
lis impensis, nullisq; parcendo periculis etiam propriū
sanguinem effundendo efficere ac omnē animū uestrū
omnesq; conatus ad hoc iam dudū dedicasse quēadmodū
recuperatio regni Granate a tyrannide Saracenorū ho-
diernis tēporibus per uos cū tāta diuini nominis gloria
facta testatur. Digne ducimur non immerito & debe-
mus illa uobis etiam sponte & fauorabiliter concedere
per que huiusmodi sanctum & laudabile ac immortalī
deo acceptum propositum in dies feruentiori animo ad
ipsius dei honorem & imperij Christiani propagationē
prosequi ualeatis. Sane accepimus quod uos qui dudū
animū proposueratis aliquas insulas & terras firmas
remotas & incognitas ac per alios hactenus nō reper-
tas querere & inuenire ut illarū incolas & habitato-
res ad colendum redēptorem nostrū & fidē catholicā
profitēdum reduceretis; hactenus in expugnatione &
recuperatione ipsius regni Granate plurimū occupati
huiusmodi sanctum & laudabile propositū uestrum ad
optatum finem perducere nequiuistis sed tandem sicut
domino placuit regno predicto recuperato, uolētes desi-
deriū adimplere uestrum dilectū filium Christophorum
Colon uirum utiq; dignum & plurimum cōmendandū
ac tanto negotio aptum cum nauigijs & hominibus ad
similia instrūctis nō sine maximis laboribus & pericu-
lis ac expensis destinastis ut terras firmas & insulas

remotas & incognitas huiusmodi per mare ubi hactenus nauigatū non fuerat diligēter inquireret. Qui tādē (diuino auxilio facta extrema diligētia in mari Oceano nauigātes certas insulas remotissimas & etiā terras firmas que per alios hactenus reperte non fuerant) inuenerunt in quibus q̄ plurime gentes pacifice uiuentes & ut asseritur nudi incedentes nec carnibus uescentes inhabitant, & ut prefati Nuncij uestri possunt opinari gentes ipse in Insulis & terris predictis habitātes credunt vnum deum creatorem in celis esse ac ad fidē catholicam amplexandum & bonis moribus imbuendum satis apti uidentur spesq; habetur quod si erudirentur nomen saluatoris domini nostri Iesu Christi in terris & insulis predictis facile induceretur. Ac prefatus Christophorus in vna ex principalibus Insulis predictis iam unam turrim satis munitā in qua certos Christianos qui secum iuerant in custodiam & ut alias Insulas ac terras firmas remotas & incognitas inquirerent posuit: construi & edificare fecit. In quibus quidem Insulis & terris iam repertis aurum aromata & alie q̄ plurime res pretiose diuersi generis & diuersę qualitatis reperiuntur. Vnde omnibus diligenter & presertim fidei catholice exaltatione & dilatatione (prout decet catholicos Reges & principes) cōsideratis: more progenitorum uestrorum clare memorie Regum terras firmas & Insulas predictas illarumq; incolas et habitatores uobis diuina fauente clementia subijcere et ad fidem catholicam reducere proposuistis. Nos igitur huiusmodi uestrum sanctum & laudabile propositum

plurimum in domino commendantes ac cupientes ut illud ad debitum finem perducatur & ipsi nomē saluatoris nostri in partibus illis inducatur: Hortamur uos quā plurimū in domino & per sacri lauacri susceptionē qua mandatis apostolicis obligati estis & uiscera misericordie domini nostri Iesu Christi attēte requiritmus ut cum expeditionem huiusmodi omnino prosequi & assumere prona mente orthodoxe fidei zelo intendatis populos in huiusmodi insulis & terris degētes ad Christianam religionem suscipiendum inducere uelitis & debeatis nec pericula nec labores ullo unquā tempore uos deterreant firma spe fiduciaque conceptis quod deus omnipotens conatus uestros feliciter prosequetur. Et ut tātū negocij prouinciam apostolice gratie largitate donati liberius & audatius assumatis Motu proprio non ad uestram uel alterius pro uobis super hoc nobis oblate petitionis instantiam sed de nostra mera liberalitate & ex certa scientia ac de apostolice potestatis plenitudine omnes insulas & terras firmas inuentas & inuenendas detectas & detegendas uersus occidentem et meridiem fabricando & construendo unam lineam a polo arctico scilicet septentrione ad polum antarcticū scilicet meridiem siue terre firme & insule inueniente & inueniende sint: uersus Indiam aut uersus aliam quācumque partem que linea distet a qualibet insularū que uulgariter nuncupantur de los Azores & Cabo verde centum leucis uersus occidentem & meridiem. Itaque omnes insule & terre firme reperte & reperiende de detecte & detegende a prefata linea uersus occidentem

& meridiem per alium regem aut principem Christianum non fuerint actualiter possesse usq; ad diem natiuitatis domini nostri Iesu Christi proxime preteritū a quo incipit Annus presens millesimus quadringensimus nouagesimus tertius quando fuerunt per Nuncios & Capitaneos uestros inuente aliquę predictarum insularum. Auctoritate omnipotentis dei nobis in beato Petro concessa ac vicariatus Iesu Christi qua fungimur in terris cum omnibus illarum dominij ciuitatibus castris locis & uillis iuribusq; & iurisdictionibus ac pertinētijs uniuersis uobis heredibusq; et successoribus uestris Castelle & Legionis Regibus in perpetuū tenore presentium donamus concedimus & assignamus uosq; & heredes ac successores prefatos illarum dominij nos cum plena libera & omnimoda potestate auctoritate & iurisdictione facimus constituimus & deputamus. Decernentes nihilominus per huiusmodi donationem concessionem & assignationem nostram nulli Christiano principi qui actualiter prefatas insulas & terras firmas possederit usq; ad predictū diē Natiuitatis domini nostri Iesu Christi ius quesitum sublatum intelligi posse aut auferri debere. Et insuper mādamus uobis in uirtute sanctę obedientię (ut sicut etiam pollicemini & non dubitamus pro uestra maxima deuotione & regia magnanimitate uos esse facturos) ad terras firmas & insulas predictas viros probos & deum timentes doctos peritos & expertos ad instruendum incolas & habitatores prefatos in fide catholica & bonis moribus imbuendum destinare debeatis, omnem debitam

diligentiam in premissis adhibentes. Ac quibuscunq;
personis cuiuscunq; dignitatis etiã imperialis & rega-
lis status gradus ordinis uel conditionis sub excommu-
nicationis latæ sententiæ pena quam eo ipso si contra
fecerint incurrant districtius inhihemus ne ad insulas
& terras firmas inuentas & inueniendas detectas &
detegendas uersus occidentem & meridiem fabricando
& construẽdo lineã a polo arctico ad polũ antarcticũ
siue terre firme & insule inuente & inueniende sint:
uersus indiam aut aliam quãcunq; partem: que linea
distet a qualibet insularum que uulgariter nũcupãtur
de los Azores & Cabo verde centum leucis uersus
occidentem & meridiem ut prefertur pro mercibus ha-
bendis uel quauis alia de causa accedere presũant absq;
uestra ac heredum & successorũ uestrorum predictorũ
licentia speciali. Non obstantibus constitutionibus &
ordinationibus apostolicis ceterisq; contrarijs quibus-
cunq;: in illo a quo imperia & dominationes ac bona
cunãta procedunt confidentes: quod dirigente domino
actus uestros si huiusmodi sãctum & laudabile propo-
situm prosequamini breui tempore cum felicitate &
gloria totius populi Christiani uestri labores & cona-
tus exitũ felicissimũ consequentur. Verũ quia difficile
foret presentes litteras ad singula queq; loca in qui-
bus expediens fuerit deferri: volumus ac motu &
scientia similibus decernimus: quod illarum transũptis
manu publici Notarij inde rogati subscriptis & sigillo
alicuius persone in ecclesiastica dignitate cõstitute seu
curie ecclesiastice munitis ea prorsus fides in iudicio &

extra ac alias ubilibet adhibeatur que presētibus adhi-
beretur si essent exhibite uel ostense. Nulli ergo omni-
no hominum liceat hanc paginam nostre cōmēdationis
hortationis, requisitionis, donationis, cōcessionis, assigna-
tionis, constitutionis, deputationis, decreti, mandati,
inhibitionis, & uolūtatis, infringere uel ei ausu teme-
rario contraire, Si quis autem hoc attentare presumpse-
rit indignationem omnipotentis dei ac beatorum Petri
& Pauli apostolorum eius se nouerit incursum.
Datis ROMAE apud sanctum Petrum Anno incarna-
tionis dominice millesimo quadringētesimo nonagesimo
tertio, quarto nonas Maij pontificatus nostri anno
primo.

HAEC declaratio decretum atq; concessio Sacrorū
canonum sententiæ consentit quæ habetur cap.
per uenerabilem .s. rationibus qui filij sunt legitimi
& cap. si non. 23. q. 4. in quo inquit Gregorius iustū
sanctumq; esse bellum quod infidelibus a Christianis
infertur ut eis imperio subditis prædicari possit Chris-
ti euangeliū, ne si imperio subditi nō sint, prædicationi
& conuersioni eorum qui crediderint impedimēto esse
possint. Idemq; decretum atq; cōcessio potestati Christi
inititur qui cū ei secūdum humanitatē, ut Hieronimus
& Augustinus exponunt data fuisset omnis potestas
in cælo & in terra, ut est Matth. ultimo hęc potestātē
communicauit vicario suo, quæ quamuis ordinetur ad
salutem animarum & bona spiritalia, non tamen ex-
cluditur a temporalibus quatenus hęc ordinantur ad
spiritalia ut Tho. testatur de Reg. princ. liber. 3. c. 10

Et .13. subiectio autem barbarorum ad Euāgelij præ-
dicationem ordinatur, ad quā Papa non solum potestas-
tem habet a deo, sed etiam preceptum Euangelicum.
Non quod Paulus ad se pertinere negat de ijs qui foris
sunt iudicare, hunc habet intellectum non esse muneris
apostolici ut a Christianis, sic ab ijs, qui extra fidem sit
uitæ rationem poscere, uel ab eis ut Christiane uiuant
postulare. Cæterum dare operam ut ydem ad Christi
fidem conuertantur proprium esse muneris apostolici,
non solum ipsius Pauli, sed omnis omnium apostolorū
uita, Et ob id appetita mors testificatur. Vide
Augustini Epistolā .48. Et .50. Et .204. quæ
sunt ad Vincentium ad Bonifacium ad Donatum Et
citantur in decretis. 23. q. 4. c. non inuenitur. c. si Ec-
clesia. c. displicet. q. 6. c. uides item Epistolā Gregorij
73. primi libri Et 60. noni Et Ambrosij Epistolā
30. Et .31. Nam licet in hereticos disputat Augusti-
nus in eisdē rationibus a Charitate profectis concludit iuste
paganos compelli ut desistant idololatra dicto cap. non
inuenitur. Thomas secunda secunde. q. 10. ar. 8. infi-
deles inquit compellendi sunt. si facultas adsit ne fidem
impediant blasphemijs uel alia ratione Et ideo frequē-
ter bellum in eos fideliter mouent, idem. q. 94. ar. 3.
testatur idololatria magnam blasphemiam contineri Et
fidem opere impugnari. Vnde Lyra super numer. c. 31
iustum esse bellum dicit contra idololatrias, ne deum
blasphement per idololatriam. Sed omnium maxime
facit. c. si non. 23. q. 4. uide etiam Innocentium Et
ostiensē Et Panormitanū in. c. q. super his de uoto.

Itaq; uis prohibita .c. de Iudæis dist . 45 . est nequis
inuitus baptizetur aut Christianus esse cogatur. Nam
deponere idololatriam & Christianorū imperio parere
iustissime compelluntur infideles ne fidei prædicationem
& propagationem impediunt, & facilius conuertantur
non tamen sunt nec possessionibus spoliandi, nec in ser-
uitutem redigendi.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

